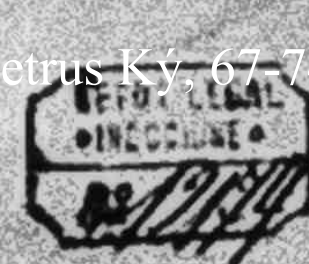
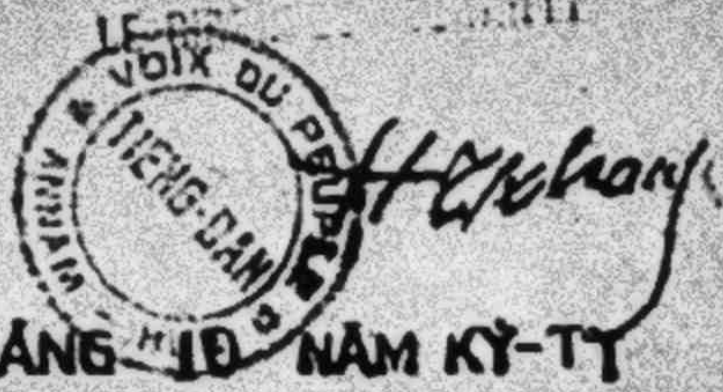

DEPOT LEGAL

TIẾNG-DÂN

Chủ-nhiệm kiêm Chủ-bút
HUỖNH-TỨC-KHANG

LA VOIX DU PEUPLE

BÁO QUẢN
Đường Đông-Ba, Huế

Mỗi tuần xuất bản hai kỳ thứ tư và thứ bảy

Giấy thép số 8
Giấy thép: TIẾNG-DÂN - HỒ

Công ngôn nên theo
bên nặng, tội ngôn
nên theo bên nhẹ.
功疑惟重罪疑惟
輕

(Kính thị 尊經)

GIÁ BÁN	
DÔNG-PRÁP	NGOÀI-QUỐC
Một năm, 6000	8 \$ 00
Sáu tháng, 2,50	3, 50
Ba tháng, 1, 50	2, 00

Mua bán phải trả tiền trước.
Theo và mua bán gửi cho M. TRẦN
DINH-THIỆN - Ai đang quảng cáo
việc riêng xin thương nghị trước.

CHỦ-ĐỘNG CỘNG-SẢN Ở XỨ TA LÀ AI ?

Hội đồng Chánh phủ ký hợp mới rồi, quan Toàn quyền Pasquier đọc bài diễn văn ngài có nói rằng: « đối với các cuộc « cách mạng cộng sản trong xứ « nghĩ cho là thường, không có « chút gì cảm động, ngài chỉ « nghiêm phạt những người « chủ động, còn những người « nhẹ dạ nghe theo thì nên « dùng chính sách khoan « dung v. v »

Đương lúc luồng gió khủng hoảng chuyển động cả toàn xứ, nhân dân óm lòng kinh hãi mà được nghe câu nói công bình cương quyết xuất tự miệng một vị chủ tể nên cai trị trong xứ, ai ai cũng có lòng mừng thắm.

Bất kỳ binh luật nước nào, dầu cho nghiêm khắc đến đâu, xử một vụ án gì cũng có phân biệt kẻ thù kẻ tòng, nghiêm trị người chủ động mà dung thứ kẻ nghe theo, chiếu tình định tội, làm cho hợp lẽ, thì người có tội đã sợ phép mà người không tội cũng mang ơn. Cuộc trị an trong xứ, duy trì vững bền, đó là một điều quan yếu mà người đương cuộc cần phải cần lượng cần thận.

Nay ta nhân lời quan Toàn quyền nói trên mà xét tình hình rắc rối trong xứ thì tất nhiên phải có câu hỏi:

« Chủ động cộng sản trong xứ ta là ai ? »

Ký giả kiến văn đã hẹp, giao thiệp cũng thưa, gia đình cái cảnh quá hiệp, đối với câu hỏi này, không biết căn cứ vào cái gì mà dám trả lời cho quả quyết. Song bình sanh cũng có lưu tâm đến việc đất nước giống nói, gần mấy năm nay lại làm một nhà viết báo, nên gặp những việc gì xảy ra trên xứ, cũng tìm tức trên các báo, cũng có đề mắt đến. Nay cơ sở kiến hẹp bởi mà đoán định thì ký giả dám nói chắc rằng:

Ở nước Nam ta mà có chủ nghĩa cộng sản thì người, mình chỉ là hạng người nghe theo, chứ không có người chủ động, mà dầu có nữa cũng chỉ người hiện đương ở ngoại đương kia. Muốn biết lời nói ấy là đúng thì trước phải xét mấy điều:

- 1) chủ nghĩa cộng sản khởi đầu thiết hành là tự dân?
 - 2) chủ nghĩa cộng sản truyền sang xứ ta thì đi ngã đường nào?
 - 3) những kẻ xu hướng về chủ nghĩa ấy là người hạng nào?
- Vả câu thứ nhất thì ai cũng

hiểu đầu tiên thiết hành chủ nghĩa cộng sản, chính là nước Nga. Nước Nga là một nước thuở nay giai cấp bần phu huyền tuyệt, địa chủ lũy phu, xung đột đã lâu, chánh thể chuyên chế lại theo mà đè nén, cái mầm cộng sản chớm chừa lâu ngày, nhân dịp Âu chiến thiên diên mới thừa cơ phát động mà thiết hành. Thế thì chủ động cộng sản chính là người Nga, đều đó không ai chối được, không phải giải thích nữa.

Chủ nghĩa cộng sản, chủ động chính là người Nga. Sau khi chánh phủ Xô-viết đã thành lập rồi, người Nga sợ rằng toàn cả thế giới mà một mình thì hành cái chánh thể mới lạ, không khỏi liệt cường ghen ghét, mà cái địa vị của mình thì không thể sống còn được; nên chăm lo khoách trương thế lực ra. Một đường thì truyền sang Âu-châu, nhân cái nhịp tư bản lao động đang xung đột nhau, xô động những bọn thợ thuyền theo chủ nghĩa mình, còn một đường nữa thì truyền sang Á-đông mà như là Trung hoa. Nước Trung-hoa bị liệt cường xâu xé đè nén đã lâu, có lòng tức giận, nhân dịp dân quốc mới lập, quân phiệt tung hoành, mà chủ nghĩa truyền sang rất là lan chóng, nghiệm như Tôn-Văn mà cũng tỏ ý liên Nga dung Cộng thì đủ rõ.

Đó là hai đường chính còn ngoài ra mang cái là cơ nhân đạo, rải rác phát phơ nơi các xứ dân tộc hèn yếu, du khuyến theo chủ nghĩa ấy để khuấy rối các nước đế quốc, ấy là đường đi của nước chủ động cộng sản.

Còn đường người Nga tuyên truyền chủ nghĩa cộng sản như trên đã nói, rất là khôn khéo, nên hiện ở các nước văn minh giàu mạnh ngày nay, ở đâu cũng có người vận động, mà cũng có người xu hướng. Người Annam ta hiện đương ở Pháp ở Tàu có kẻ hấp thụ cái không khí ấy, mà khuyến hướng theo, (xem như mấy tờ báo quốc ngữ xuất bản ở Pháp cũng một ít học sinh bị bắt nơi Hoàng phố học hiệu bên Tàu thì đủ rõ). Ấy là nói việc ngoài. Đến như trong nước thì hình huống có lọt vào một đôi lối là chương trình, rải rác nhiều ít là truyền đơn, những người nghe theo chẳng qua là một lớp thiếu niên lại có bọn

nhân gió bẻ măng, thừa cơ kiếm lợi.

Nghiem như mấy vụ gần đây, phần nhiều dụng đầu khai đó, đã tự buộc lấy mình mà còn làm luy đến kẻ khác.

Ấy là trả lời câu hỏi thứ ba.

Nói tóm lại thì chủ động cộng sản là người Nga, mà con đường truyền chủ nghĩa ấy vào nước ta bây giờ, một là người sang Pháp, hai là người sang Tàu, còn hiện ở trong nước thì dầu có hạng nào, cũng đều là người nghe theo, như lời quan Toàn quyền Pasquier đã nói, chớ trong nước Nam không có ai xứng được cái tên « chủ động cộng sản » cả. Đã không phải là người chủ động thì cái luật nghiêm trị của quan Toàn quyền nói trên, đáng lẽ thì hành cho những người hiện đương ở Nga, cùng ở ngoại đương kia, còn những người trong nước toàn là thuộc về hạng nghe theo, thì đáng lẽ hưởng được cái chính sách khoan dung mới phải.

Thế mà gần đây tòa án bản xứ xử về vụ ấy, kẻ thì trầm quyết, kẻ thì chung thân, kẻ thì 15, 20 năm, nhẹ cũng 5, 10 năm, lại gia cho một cái tội danh rất mới là « Bạo ý dĩ súc (暴意已畜) nghĩa là bắt cái tội bạo nghịch còn chưa trong lòng kia, chớ không cần bắt tội thủ hay tung gì cả. Theo như án đã xử thì bao nhiêu những người bị nghi bị cáo,

chẳng qua mấy tờ truyền đơn phát phơ cùng cái hình liêm và bùa vẽ đó thôi! Chủ động cộng sản mà làm cái chuyện trẻ con như vậy sao?

Ký giả viết bài này mà có một điều rất lấy làm tức là câu nói của quan Toàn quyền « những người nhẹ dạ nghe theo nên dùng chính sách khoan dung » tuyên bố có muộn, nên hiện những người can vào vụ ấy, nghe đã nhiều người đi Côn-lôn và Lao-bảo rồi. Tuy vậy, Tây ngạn có câu « muốn còn hơn không » (Mieux vaut tard que jamais). Mong rằng các nhà có quyền xử án, thế theo lời nói quan Toàn quyền thì may ra có ít chỗ oan khuất chẳng.

Minh-Viên

Hãy xem mục « GIA-ĐÌNH GIÀO-DỤC » ở trang ba, vì cha mẹ, anh chị, ai có con em mà muốn cho nó nên người thì tự mình phải biết cách dạy dỗ thì thuở còn nhỏ.

FÂN-FÂN

Đám ma

Giấc mộng trăm năm dật tự giờ,
Thương người lưỡng nghì chuyển sau xưa!

Ba sinh duyên nợ mây vô vãn,
Một khối tâm thần khói mịt mờ!
Chín suối yên hồn cơn gió thắm,
Năm châu vãng mắt bóng trăng lơ!
Gặp đây muốn hỏi: « Nay ai nhĩ,
Cái nợ trần hoàn đã lình chưa ? »!

Đi đường buổi tối

Ngành lại trời tây bóng ác tà,
Đường hóm quạnh quê một mình ta.

Trăng sao nhấp nhoadng đèn khêu rạng.

Cây có đũa hia lá ú hoa!
Dưới bóng kêu rêu hơi quốc rạc,
Trên cành gieo nặng giọt sương sa.
Đậm trường thăm thẳm chơn chơn mỗi

Mù mịt xa trông đất nước nhà.

Xuân-Sơn L. Q. T.

NHAN ĐAM

NGÓN TAY MẠNH HƠN SỨC ĐIỆN

Thế kỷ này là một thế kỷ khoa-học. Khoa học phát minh làm chuyển chương tai lạ mắt. Bác thủ nghĩ xem, con chó đã ở một cuộc đấu xảo tại Paris, nó tinh xảo khéo léo làm sao!

Con chó ấy bằng gỗ, ngoài bọc một thứ ni mịn đã lồng, bên trong có bánh xe nhỏ, không trông thấy. Trong những bắp thịt có những cái động cơ (moteurs) siêu siêu thật khéo léo, thông thương với những cái máy nhận vô-tuyến-điện (recepteur T. S. F.) ở trong đầu. Máy nhận vô-tuyến-điện ở trong đầu lại tiếp xúc với hai con mắt làm bằng những tế-bào quang cấp điện-quan (cellules photo-electriques). Có một người đứng chỉ dùng một cái đèn chiếu mà sai khiến con chó đó, lỳ theo chiếu ít chiếu nhiều, chiếu cân chiếu chệch. . . . thì con chó ấy đi, đứng, nằm, vọt. . . . chẳng khác chi một con chó trời sinh. Vì không thấy ai động đến mà thấy con chó tự mình vận động, nên mới là lạ. Chuyện bên Tây rõ thật văn-minh bác nhĩ!

— Cũng còn thua bên mình.
— Họ văn-minh đến thế bác còn chê à! Họ thật bác tự phụ quá!
— Bên Tây đó là họ sai khiến một con chó mà là một con chó dữ; chó bên mình thì tôi thấy có kẻ sai khiến được con người, mà lại là người thật. Lại bên Tây họ dùng đèn chiếu và điện mà sai khiến, chớ bên mình, chỉ dùng mấy ngón tay thôi.

— Sao? Bác tự nghe nào.
— Mới bữa trước đây, tôi đi ngang qua một số. . . . họ, thấy một người can vụ án kiện gì đó cũng một người (người này là gia nhân thân cận của quan), đang nói chuyện thầm thì với nhau. Người can kiện xếp tay lại đờ ra hai ngón, mà nói xin. . . . người kia không nghe. Sau cứ đờ thêm lần từng ngón, mãi cho đến đờ cả mười ngón thì người kia mới gục đầu, có ý vui vẻ mà bảo rằng:

Thôi được, anh sẽ được khỏi án mà hơn kiện đấy. Nhưng phải có

LỊCH-SỬ XIÊM-LA

(Tiếp theo)

Việc học-chánh ở Xiêm nay đã mở-mang làm. Có ba bậc: tiểu-học, trung-học và đại học. Tiểu học thì dùng cách cưỡng-bức; trẻ-con, hoặc trai hoặc gái, đều phải học ba năm ở tiểu học; học tiểu-học rồi mà không vào các trường trung-học thì phải học thêm hai năm trong một trường kỹ-nghệ. Chương trình ở trung-học ra cũng lức như ở các nước đầu tư tài. Khi ấy, hoặc có thể được bổng để du học sang các nước hoặc vào trường đại học ở Bangkok. Trường đại-học này gồm bốn ban: ban y-học, ban văn-học, ban luật-học và ban nghệ học. Ngoài các trường ấy lại còn nhiều trường khác như trường binh, trường kỹ-nghệ, trường sư phạm v. v. Trường học ở Xiêm có thứ của nhà-nước, có thứ của các địa-phương, lại có thứ của tư nhân lập ra. Có một điều đặc biệt là trường tư nhiều hơn trường nhà nước. Theo thống-kê năm 1922 thì trong 3.858 trường tiểu-học, trường của các địa-phương có đến 2.742 cái, trường tư có đến 657 cái, mà trường nhà nước thì chỉ có 459 cái.

Hiện nay ở Xiêm-la quyền hành chánh và quyền hành-pháp hai bên phân-liệt nhau cũng như ở các nước văn-minh. Mỗi tỉnh có một tòa-án đệ nhất cấp, mỗi địa-phương có một tòa đệ nhị cấp, ở kinh-đô có tòa thượng thẩm. Pháp-luật thì đã lấy pháp-luật cũ trong nước chậm bước với pháp-luật các nước mà làm thành những pho-luật riêng về dân-luật, hình luật v. v. Trong việc giao-thông, chánh-phủ Xiêm-la rất chú ý về ba việc: đào kênh, đắp đường và đặt thiết-lộ. Chánh-phủ đã giv trừ một cái chương-trình 250.000.000 ti-can về việc đào kênh. Hiện đã có ít nhiều cái đào xong. To nhất là cái kênh Prarak, rộng 40 thước tây, sâu 3 thước, dài 32 cây số. Đường lớn xe-hơi chạy được thì ở Xiêm còn rất ít. Con đường nào dài trên dưới cũng chỉ độ vài ba chục cây số là cùng. Nói về thiết-lộ thì thời hiện nay Xiêm đã có 2.391 cây-số đường được và 512 cây-số đường đắp.

Người Xiêm cũng như người Nam ta xưa nay chỉ chuộng nghề cấy cấy. Ruộng trồng lúa có đến trên hai triệu mẫu tây. Đó là nói hạng đất tốt. Đất mà thiếu nước cho lúa mọc thì còn nhiều. Khi nào chánh-phủ Xiêm thì-bành xong cái chương trình nông-giang để nói ở trên, thì nước Xiêm sẽ thành một nước nhiều lúa trong cõi Viễn-đông. Ở Xiêm không có hạng đại-diễn chũ. Từ ra năm ba ông hoàng bà chúa không nói, ở dân-gian không ai có ruộng đất nhiều. Nói về việc xuất cảng thóc gạo, ở Bangkok hiện có nhiều máy gạo đều là của người Tàu cả. Người Xiêm có lúa thừa đều đem đến đó bán cho các Chũ, rồi các Chũ mới xuất-cảng.

Vả văn-đề thương mại, nước Xiêm đương còn làm thường làm.

vài ngón tay phần riêng lời mới được! Như thế, ngón tay ta không mạnh hơn điện sao?

G. H.

HỌC THUYẾT

THUYẾT DÂN - ƯỚC CỦA LƯU - THOÀ

(Le Central social)

IV. — Chính-phủ

Khi ta được tự-do cử - động, ta làm một việc gì, trước ta phải có « ý chí » rồi sau lại phải có « lực-lượng » mà làm, nhiên hậu việc mới thành tựu được. Giả như: khi tôi đi ra ngoài sân, thì tôi-có-niên-tôi « muốn » đi, và chưa tới lại phải có đủ sức mà vận-động nữa. Trong một quốc gia cũng vậy, người ta thường phân biệt có hai quyền: quyền lập-pháp và quyền hành-chính.

Quyền lập-pháp ở trong tay kẻ cầm chủ-quyền (nhân-dân), không thể ủy - nhiệm cho một cá-nhân hoặc một đoàn-thể nào. Nhưng khi đem pháp-luật ra mà ứng-đổi vào những việc riêng, thì chủ - quyền cần phải có kẻ thay mặt cho mình mới được. Chính-phủ vì thế mà xuất-hiện.

Chính - phủ làm người trung-nhân trong mối quan-hệ của chủ-quyền và nhân-dân. Hiện nhân-dân trong một xã-hội đã ký khế-ước cùng nhau để lập nên quốc-gia thì chủ-quyền tự-nhiên mà tạo-thành: không có chính-phủ mà chủ-quyền vẫn có thể tồn tại. Chính-phủ là kẻ thừa-hành của chủ-quyền, có chủ-quyền thì mới có thể có chính-phủ. Chủ quyền (nhân - dân) khi nào cũng có thể hạn-chế quyền của chính-phủ hoặc bãi-miễn chính-phủ đi, nếu chính-phủ dùng cường-lực mà chống lại thì không gọi là chính-dáng được.

Theo công-lệ tâm-lý, trong một nước lớn chừng nào thì các phần-tử đối với nước càng ít có liên-lạc, ý-chí cá - nhân càng khuynh-hướng về cái tự-do thiên-nhiên. Muốn duy trì « xã-hội khế-ước », giữ gìn cho được bền chắc, thì cần có một quyền-lực mạnh-mẽ. Vì vậy cái quan-niệm « chính-phủ tốt »

(Xem tiếp qua trang ba cột bên)

Như thế là vì hai cơ: một vì tư-cách người Xiêm ít thích hành-động, ghét sự cạnh tranh; hai vì từ khi duy-lân đến bây-giờ chánh-phủ chỉ lo về mặt ngoại giao và binh-bị. Từ mười năm nay Xiêm-hoàng đã có ý lưu tâm về mặt thương mại, như sửa sang cửa-biên Bangkok, mở mang đường xe-lôa. Năm 1920 lại đặt thêm bộ thương mại.

Kỹ-nghệ, cũng như thương-mại, chưa mở mang mấy. Hiện ở Bangkok có nhà máy thuộc da, nhà máy làm xi-măng, nhà máy nhuộm, nhà máy cơ v. v. Song đều là của người Tàu và người ngoại quốc cả.

Xem qua những điều đó nói trên thì ta có thể nói tóm rằng:

- 1-) Xiêm-la ngày nay thành được một nước độc-lập một là nhờ hoàng tộc khôn-ngon biết theo thời thế, hai là vì gặp phong trào cạnh tranh liệt-cường thì phòng lẫn nhau mà tánh-mệnh Xiêm-la được hoàn-bảo.
- 2-) Nhưng bề ngoài tuy hoàn-bảo mà bề trong còn nhiều điều khuyết-diểm; ngoài các vấn-đề khai-hóa và thương-mại kỹ-nghệ lại còn có vấn-đề « dân-tộc »; nói-giống thì nhiều mà hiện - pháp không có; nếu hoàng-tộc không khéo xử thì đó tức là cái họa tương-lai cho hoàng-tộc vậy.

Bát-long

ANNAM LỊCH SỬ

HÃY NÊN HÚT THUỐC LÀ JOB

Bức thư trả lời cho ông huyện Tiên-phước

(Cả nhân và toàn thể)
Báo Tiếng-Dân số 230 ra ngày 11-11-29, về mục thời sự Trung-kỳ, có đăng bài «Cái gương lạt-quyền» của ông T. T. K. thuật chuyện ông huyện Phong-diễn hành động trái phép mà bị cách chức, nơi bài ấy có câu: trong bọn thừa hành có kẻ tham vào mà chưa phải là ra v. v. . . .
Mới rồi bản báo có tiếp được bức thư của ông huyện Tiên-phước lấy nghĩa đồng liệt mà bày tỏ một nỗi căm tuồng, đại ý nói: câu dư luận ấy công kích rất kịch liệt, ai có lương tâm độc đến cũng sinh một mối căm. Ông huyện Phong-diễn hành động trái phép thì cả nhân ông đặc tội với chánh phủ, mà con sâu làm rầu nồi canh, có điểm nhục đến toàn thể, chúng ta nên đem câu ấy mà tự hỏi với nhau cho khỏi ỉn giảm danh giá v. v.

Bức thư này là ông khuyến giải trong bọn đồng liệt của ông mà có gởi đến bản báo nên bản báo cũng xin trả lời như sau này:
Đôi với sự hành động của một người trong bọn đồng liệt phạm đến quốc luật, động đến dư luận mà có lòng căm tức, cho là điều nhục, trong hàng thu lịnh ngày nay mà có lời nói ngay thẳng như thế, rất là đáng phục. Song như nói ông huyện Phong-diễn làm trái phép mà nhục đến toàn thể thì phải; bằng nói câu dư luận ấy có ỉn giảm đến danh giá toàn thể thì thật là không đúng.

Phạm việc gì xảy ra mà có bị đến công chúng như chuyện ông huyện Phong-diễn đó, không gọi là cả nhân được (làm quan trong một huyện, đương cái chức trách cai trị thay mặt cho chánh phủ thì sao gọi là cả nhân?) Bản báo số 21 đăng bài lại cáo đó, không phải vì chuyện riêng một người mà cốt vì công chúng, không phải chỉ việc đã qua mà cốt khuyến răn về sau. Và nói rằng «Trong bọn... có kẻ...» thì cũng chỉ một hạng người mà không phải cả toàn thể. Còn nói «chưa phải là», thì có ai đã giảm chức sắc sau này không có người như ông huyện Phong-diễn đó không? Vậy ngài chỉ xem bốn

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KY HUE

Hai tay vô-dịch tế nit đến Huế Anh em trong làng thể thao ai cũng đã từng nghe tên hai tay vô địch về nghề đánh vợt của hội Thể dục Nam kỳ là Chim và Giao, trước có qua tranh chức vô địch ở Malaisie và cũng đã được toàn thắng. Mới rồi có 4 tay vô địch Âu châu của hội «Racing Club» bên Tây ghé đến Saigon thì tái với Chim Giao. Tuy Chim Giao không sao cự nổi nhưng khi đụng với nhau cũng đã tỏ ra rằng mình không thua họ mấy. Nay Chim Giao lại muốn ra làm ở sô Sài cùng các tay vô địch ngoài Bắc, đã khởi hành từ Saigon bữa 15 Novembre.

Đi ngang qua Nhatrang, Quinhon, Tourane, đầu đầu cũng có tổ chức những cuộc hoan nghinh, và hai tay vô địch đều có ngưng lại để trở lại mùa vợt, thỉnh thoảng tay trẻ danh ở Nhatrang Quinhon, Tourane một cách rất dễ dàng.
Chim Giao đến Huế bữa chúa nhật 24 novembre. Trong mấy buổi đượt tại sân tennis công chúng rồi lấy làm mãn mục. Mấy chiến tướng nổi danh ở Huế xưa nay như Liverzet, Vergez, Yên đều lần lượt thua hết. Đến ngày thứ hai 25 novembre lại có hai chiến tướng khác kể về hạng nhì hạng ba ở Saigon theo Chim Giao mà ra Huế, là Cang và Thuoi.

Xem mấy buổi đượt sau này thì rõ cái tài của mấy tay vô địch Nam kỳ:
Chúa nhật 21 novembre
Buổi mai:
Chim Ban thắng Liverzet
Vergez 6/3 và 6/1
Buổi chiều:
Chim thắng Yên 6/0 và 6/0
Chim thắng Vergez 6/0 và 6/1
Liverzet thắng Ban 6/3, 4/6 và 6/4
Thứ hai 25 Novembre

chữ đề: «Cái gương lạt-quyền» thì đủ rõ câu dư luận không có cái gì là nhục đến toàn thể cả!
B. H.

Buổi mai:
Thời thắng Vergez 10/3, 1/6 và 6/4
Buổi chiều:
Chim Cang thắng Liverzet Yên 6/1 và 6/2
Thứ ba 26 novembre:
Buổi chiều:
Chim thắng Liverzet 6/1 và 6/1
Giao vì đau tay nên không chơi được.

Công chúng ngợi khen lắm là mấy quả «drives» và «smashes» của Chim, Cang như đinh đóng, quá mạnh, làm cho chiến tướng ở Huế xỏ cả «Coupe», cả «revers» mà không sao đỡ nổi, nhiều khi phải chịu thua trọn bản «jeu blancs». Mấy anh em thể thao trong Nam nay đã từ chốn Kinh thành mà ra Bắc.

THANH-HÓA

Bán đấu giá quê
Đến ngày 4 decembre tức là ngày mùng bốn tháng 11 ta, đúng 8 giờ, tại tòa xử Thanh-hóa sẽ bán đấu giá ba cây quế châu (bường, đồng Trjnh-vạn (164 phiến hạng nhất, 58 phiến hạng nhì), 28 phiến hạng ba).
Quế Trjnh-vạn là một thứ quế tốt nhất (sinh Thanh, chắc ai cũng biết, mà lần này lại là lần hiếm có, bà con nên mua lấy để gia-dụng, kẻo mất dịp hay.

Học sinh đấm nhau
Buổi học chiều hôm 19-11-29 tan về, 2 cậu học - sinh trường Pháp-Việt Thanh-hóa, tức giỡn nhau đùa gi. mà đang lúc cãi lộn, cậu bé hơn rút dao nhíp trong túi đấm cậu lớn một mũi. Không may trúng ngay vào bụng, sâu 3, 4 phân tây, máu chảy lênh láng, người ta kịp xe cậu bị thương vào nhà thương, và điều cậu bé hung bạo kia về sở cầm.
Anh em trong một trường chơi với nhau vui vẻ, rồi có chuyện bất bình nhau sao không nhường nhịn một chút lại để thù oán tàn ác như vậy?
D. H.

(HÀ-LỘC)

Lý trưởng ăn bớt tiền công
Chúng tôi là dân làng Đại-lý-Pnũ, ra công đắp đê làng Trâu - lữ, (thuộc hạt này). Khi đắp xong, Nhà nước trả cho 14,60 tiền công. Thế

mà Lý trưởng làng chúng tôi, chỉ đem có 7,60 chia cho dân-hàng, thành ra mỗi người chỉ được 0,20, là tiền công làm trong một tháng, lại bắt phải ký giấy nhận 0,43.

Chúng tôi kêu nài thì bị Lý trưởng cầm, trói, đánh - đập. Hiện việc này đã đến quan: quan đã phải người về tra xét đã chứng có rành rành.

Chưa biết quan sẽ xử ra sao.
Đán
L. T. S. Tôi nghiệp, đến 40 tuổi làm một tháng mà chỉ lãnh được có 0,43 tiền công, như thế đã đủ vào đâu! Thế mà lý trưởng còn xỏy bắt một phần nửa, nghĩ có khi không? Trong những việc như thế này không rõ ông thần «Cổng lý» có ở đâu không.

VINH

Đấu giá móng cầu
Đấu giá móng cầu sắt dài 70m ở Sông-gianh, trên đường xe hỏa Tân Ấp - Thakhet Đến ngày 21 Juin 1930, 9 giờ mai sẽ mở những thợ gởi đến đấu giá.

NGHỆ - AN (QUYNH LUU)

Một cái án mạng rất khiêu quái
Ngày 28 tháng 10 tây, ở làng Quỳ-vĩnh tỉnh Hoàng-mai, có một cái thây chết trôi nổi dưới sông. Ngày 29 quan về k' am nhận là tên Hồ-Hâm, và bắt các người can khoản về đem cưa.
Cứ như lời Nguyễn-thị-Trí, vợ một người can vào vụ ấy, thì ngày 25 tháng ấy có bọn buôn sắt ở Hà-tĩnh ra nhà chữa ta đôi tiền, nhưng vợ chồng chỉ ta chưa liệu được tiền trả, nên lưu bọn ấy ở đêm lại. Vừa có người hàng xóm là Phó Việng, Hồ-Hâm và 5, 6 người lục tục đến đánh tởm chơi, mãi đến 10 giờ ngày 26. Tên Hâm công mấy người buôn sắt đồng ăn lòng lợn, sau đó tên Hâm ra về, sau đó về vì lẽ gì đến ngày 28 thấy thây trôi nổi dưới sông.
Có người nói: ngày 28, thây chết nổi dưới sông trôi lên trôi xuống đã 3, 4 lần; có cậu Xang người làng Thọ-vinh may may ở nhà tên Hâm đã chèo thuyền tìm, nhìn đích thấy tên Hâm hiện có cái áo lụa chính tay tên Xang may, đã vứt đưa lên chong bề, mà vợ tên Hâm đang bán hàng ở chợ chiều nói cười vui vẻ. Nay tên Hâm chết mà tên Xang đã đến ở may với vợ tên Hâm, thì điều đó cũng khá nghi.

Lại có kẻ nói: quan có thiên vị tình thầy trò với tên Hâm (cha tên Hâm là thầy quan) nên đi với vợ án này, khờ khạo ngấm tra (trời tay chấp cánh treo lều cột nhà mà đánh, cho ăn đồ mặn mà không cho uống nước v. v.) e có kẻ chửi không nổi mà khải bậy bạ ra thì có người oan (bịền chông thì Trí công họ) can khoản đang bị giam tra).
Vụ án mạng này khiêu quái như thế, quan trên nên minh cứu một cách thâm thận.
Sự có oan lai cáo

HÀ-TÌNH (CAN-LỘC)

Các địa trạm có cái tệ bóc lột hay không?

Bản báo số 229 ra ngày 6-11-29 có bài lại cáo của ông Sạc sơn: «Nhà trách nhiệm nên lưu ý» nói cái tệ bóc lột cấp tem ở các địa trạm, nhân dân cầu chuyện lời thối của ông chánh tổng Lai-thạch và tên Kế để làm chứng. Nay được bức thư của ông chánh gởi lại biện bạch đại ý cũng nhận sự mở tem cấp tem, là đều hại, và cho tên Kế là quả đáng tội mà đành sự phải về phần mình.
Phải, về việc tên Kế đã một thám mã dọa nạt, cùng ông chánh bắt con bạc mà ăn tiền đương tăng, có không thể nào, đã có quan trên xét xử, ông Sạc sơn sử dĩ dẫn chuyện đó, cốt để chứng cái tệ bóc lột xem thơ trong các địa trạm mà thôi. Nay ông đã nhận sự bóc lột cấp tem là có hại mà không biện rằng không, thì việc ấy vẫn là đúng; bài lại cáo trước vẫn có giá trị.
B. H.

BÌNH-DỊNH (HÔNG-SƠN)

Ông thầy thuốc hay
Ông TRƯƠNG-ĐÌNH-NGÔ, người tỉnh Quảng-Nam làm Thầy-Thuộc tại nhà thương Bông-sơn, đã là một ông Lương-y, mà lại là tay lịch-trí; từ khi ông đến xứ này, lời thầy khoa-thuộc của ông thật là thần-hiệu. Chánh tôi cũng thầy-thuộc tôi bấy lâu nay, bất hoặc đau bệnh gì nặng, nhẹ, hề rước đến ông, thì thấy lành ngay.
Váy nên xin có lời cảm-lạ ơn ông và gởi - thiệp cho bà con một lá «Thơ đơn cứu thế»

LỢI-VINH (TAM-QUAN) PHAN-THIỆT

Lấy công làm tư
Đàn làng Đại-Nam chúng tôi có việc oan uất như sau này:
Năm 1923, có hai ông thầy ở Saigon ra xin khấn sở rừng của làng chúng tôi. Chúng tôi xưa nay vẫn ăn nhờ nơi rừng ấy nhiều lắm, con mắt cũng ở đó mà quần áo cũng ở đó; vì thế nên chúng tôi hết sức đánh lại.

Dành được, chúng tôi đưa đơn ra bộ xin khấn. Bộ đã y rồi. Thế mà ông Phạm-Ưng, hương-chủ kiêm hương-bái làng chúng tôi dùng đường không chịu để cho làng khấn, mà cũng không cho ai khấn riêng. Mãi đến năm nay ông đem lý trưởng về nhà để dành thế nào rồi lý trưởng ký nhận tờ đơn của em ruột, con, cháu ruột và cháu rể ông đứng xin khấn hết mảnh rừng ấy. Ai có nói thì ông cứ lảng nơi chủ ký của lý trưởng mà bắt. Hiện nay dân chúng tôi đã có đơn kiện, chưa hiểu kết quả ra sao.
Thế là của làng mà lấy làm của tư, nghĩ có ưc cho dân chúng tôi không?
Một người dân làng

BẮC-KY HAI-PHONG

Một cái án mạng tên nhận bạc
Ngày 15 Mai 1929 Hiệun Thái lại gọi Trần - Văn - Tư thâu khoán ở Hai-phong; có thừa ở Tòa An Hai-phong về việc tên Nguyễn-huy-Hiền (Thư ký sở lục ở Hai-phong) lấy giấy viết thư có in sẵn tên của hiệu ấy đánh máy rồi đem đến nhà Descours - Cabaud tự xưng là Thái lại gọi Trần-văn-Tu mà lãnh số tiền hoa-hồng 130\$11.
Ngày 8 Aout Tòa-an Hai-phong xét hỏi thì tên Nguyễn-Hiền không nhận đầu gì cả, đổ tội cho A Foch là người làm «má-cin» (compradore) nhà Descours - Cabaud Hai-phong lấy số tiền ấy; nên Tòa án phạt A Foch 6 tháng tù về việc bội tín. Nay Tòa Thượng - thẩm Hanoi xét được đích thực thì rõ ra tên A Foch không lấy số tiền ấy, vì biểu Thái-lai thường cho tên Nguyễn-Hiền giao diu mua hàng, nên A Foch tin tên Hiền mà cho lãnh số tiền trên.
Theo như các lời khai cùng các nhà làm chứng, Tòa đã xé ra rõ ràng thì việc ấy tên Nguyễn-Hiền là thủ-phạm, nên đã tha cho tên A Foch được trắng án.
Những án dụ mạo và ăn cắp tiền thường xảy ra luôn luôn mà không có cái nào lọt ra ngoài cái lưới tội được. Thế mà mấy câu xài bậy không biết c'ưn! Lại cáo

TẠI HỘI CHỢ HANOI

Năm nay (Gian số 12 giấy E)

Sẽ bày kiệu đấu Khuynh-Điệp và đời ba món khác của chúng tôi mới chế tạo.

Lại bày kiệu hàng của máy hàng bên Pháp đã giao chúng tôi làm đại - lý độc - quyền trong toàn xứ Đông-Dương.

VIÊN-ĐỆ — ĐÔNG-HƯ

ơn nhờ em mẹ tôi, ăn tiêu cũng đầy đủ. Có trâu có ruộng, có thầy tở, có vườn tược, ao đầm, và cũng có học được năm bảy năm chữ nho. Áo quần phủ phệ, ban bè rầm rục, vợ cũng đủ ăn đủ tiêu. Mọi cái thủ thiên nhiên của gia-đình không đến được cái bụng hư vinh của tôi. Tuy cũng có người bạn thương yêu tôi bảo tôi rằng: «Đem thân làm bia đỡ đạn mà no tước lương đồng, lương đồng đó về quan-hệ gì đến em?» (vous là anh) đâu mà «nu» nung này? Nhưng lúc đó, trong óc tôi chỉ chăm chăm vào sự tranh ngôi làng, dựa em tôi, nên cả tiếng người bạn nói đó nghe ra lại ỉn. Tôi mới hôn hồ ra ông nó, Mangy thân đến đất khách quê người, đầu ngọn gươm mũi đạn, bỏ vợ tôi con yêu mà không quản. Tôi đến chiến-trường chưa đầy một năm, thời chốc bị cái súng độc-đạn của ai nó bắn vào hai con mắt tôi, Trông đen hai con mắt tan như nước. Vào nhà thương năm mấy tháng, tuy không chết, mà hai con mắt của mẹ đánh cho mù, thời đã tôi thấy hi-sinh cho ai rồi.
(Còn nữa)

hai khế đồ hồng như da gấc, chín: không mi mắt còn lại láng giọt châu sa; khi vừa thắp mặt tôi như hình-mượn khế da lên mà có ép nước mắt vào trong mi, có nín hơi không phun ra nữa lời, chỉ thường thường lấy khăn mu-sơ chấm giữa mắt. Tôi một giùm qua chưa kịp hỏi han gì, mà tôi đã chặc vợ chồng nhà này có vấn đề gì rồi rồi mới phát hiện, mà cần cấp đến mình giải quyết chăng? Mà thật có thể Hai người ngồi xuống bên cái trường kỷ cạnh giường tôi. Người vợ ngậm thính không hề một tiếng, người chồng ngồi chồm phớt, thò một tay rờ cạnh ghế, một tay mở trong túi rút bốn tờ giấy trắng; miệng lắp bắp nói với tôi rằng: «Bây lâu nay tuy tình làng giềng, nhưng nghĩ làm thân bất hạnh, mắt không thấy trời, nên không dám khuya sớm với thầy; bây giờ có một lý việc, tuy chỉ là việc vợ chồng tôi, mà thiệt có quan hệ với nhân đạo, và cũng vì ảnh-hưởng ở chỗ-dạ sẽ-hội mà này ra, nên chúng tôi cực chẳng đã phải phiền lụy đến thầy, làm hại thầy phải hi-sinh giấc ngủ.»

DÂY VÀ ĐAO

(AI-TÌNH VÀ LUẬN-LÝ TIÊU-THUYẾT)
VÔ - DANH Soạn
562 (Tiếp theo)

À! Ông Bạt! có Bạt! Tôi vừa nói vừa chông rơm mới hai người vào. Người đàn bà vào trước, nước bước rất im nhẹ, nếu không ngó tôi bên chân, e không biết là người đi. Theo sau tôi một người đàn ông mà người đàn bà đi trước; người ấy hai chân đi thích thích, như hình vưa đi vưa dậm chân, nếu ai nghe theo tiếng đi, chắc cũng biết là người mù; người đó là là chồng người đàn bà; xưa vẫn đôi mắt chột chột như sao mai, mà mấy năm nay đã hóa ra mắt bị bao; đôi mắt lờn hai cặp mi, thành ra một tấm pha-lý trắng. Tôi trông vào người đàn bà, thời hình dung khác hẳn khi tôi thường thấy trước:

Nói chưa dứt lời thời tôi hỏi: «Chuyện gì? chuyện gì?» Người đàn ông vừa chột mắt vừa nói rằng: «Chuyện ở trong bốn tờ giấy này.»
- Bốn tờ giấy này để làm gì?
- Hai tờ để viết bức thư lý-hôn, hai tờ để viết bức thư nhượng-thế!
Tôi nghe vừa dứt lời, trong óc tôi như «bát dấm», ben hồi lại rằng:
- Nói gì lạ thế? Tôi ở gần cạnh nhà ông, bấy lâu tôi không nghe vợ chồng nhà ông có tiếng gì xấu cả, mà sao ông lại nghĩ ra mấy bức thư kia? Ông bày giờ toàn chuyện làm gì?
- Cậy thầy viết giùm cho tôi tờ cho gì? Tôi vì lời thơ thời tôi nghĩ ra được, nhưng tôi là người mù, không nói a, b, c để tuyệt giao với tôi rồi mỗi năm nay, nay xin nhờ thầy, thầy viết hộ cho tôi, tôi cảm ơn lắm.
- Chao ôi! Nếu thơ gì ông cậy đến tôi, tôi không dám từ, chớ như những bức thơ kia thời tôi không dám viết, mà cũng không nói viết.
- Thưa thầy, hãy chờ thầy mấy chữ «ly-hôn, nhượng-thế» mà thầy kính, mà tưởng là việc bạc đẽ

trái luân-lý. Nếu thầy biết hết đầu đuôi câu chuyện, thời thầy chớ: sẵn lòng viết hộ cho tôi. Bởi vì hai bức thơ này thiệt rất hợp với luân-lý, mà tạo thành cái luân-lý đó lại gờ ở cái hoàn cảnh mà kiếp tôi đã gặp gỡ. Than ôi! mấy đoạn thơ tình, dành ba sinh chưa để nói; một hồn máu nóng, đầu chín sôi hảy con người. Thầy viết hộ cho tôi, thầy viết hộ cho tôi, mau mau! nhờ thầy, kẻo ở nhà còn có khách...
«Không! không, càng nữa ông phải kể đầu đuôi câu chuyện cho tôi, rồi mới tôi một tờ để chờ chờ để chờ, tôi nghe có phải lẽ, tôi mới đành viết hộ ông.»
Tôi đây sắp xuống loan là lời học Nghêch kể chuyện:
Thầy ơi! thầy bảo tôi kể đầu đuôi chuyện này, thiệt không khác gì thầy đem dao chích vào ruột tôi. Nhưng khi vì tôi, không kể hết, thầy không chịu viết. Và lại cái mệnh-pận bất hạnh của tôi cũng «tho» khi người bà thấy viết mà «rời» luân thế. Thời, thời, tôi xin kể:
Khi vợ tôi về nhà tôi, hẳn mới 19 tuổi. Hân vận con nhà có học hành, biết chữ nghĩa. Còn tôi thời nhỏ

NƯỚC - MẮM BẮC - ĐẦU CỦA HỘI ĐỒNG LỄ THƯƠNG - CỤC QUẢNG BÍNH

gần 45.000.000 - Tổng cục ở Đông-hới - Bán buôn và bán lẻ...
Mắm Bắc đầu của hội đồng lễ thương - Cục Quảng Bính

Al về Nhọt Lê cũng em,
Xưa sao Bắc đầu lại xem coi Kinh
Đây là của ở Quảng Bính
Cơm ngon mắm ngọt có mình với ta

Mắm Bắc đầu của hội đồng lễ thương - Cục Quảng Bính
Mắm Bắc đầu của hội đồng lễ thương - Cục Quảng Bính

NAM-KY CAP S' JACQUES

Một người đàn bà bị mất - và mười người khác bị bắt
Báo Impartial có đăng tin rằng số Mat-tham mới bắt được mới có thiếu nữ tên là Kim-thi-Ngọc...

CAMAU

Lại cờ và Truyền đơn Cộng sản nữa
Báo Saigon Republicin có đăng tin rằng hôm 11 Novembre có truyền đơn rải khắp cả trong xứ Camau...

THUYẾT DAN TỤC CUA MÊT-HOÀ

(Xem tiếp trong bài kỳ sau)
không phải là thuyết dịch, mà phải theo tinh-hệ và nhất là bản-thể của mỗi nước mà thay đổi...

GIA-ĐÌNH GIÁO-DỤC

(NGUYỄN-VĂN CỦA QUẢ-BÀNG-VĂN, SỬ-BÌNH-TỬ DỤC)
CHƯƠNG THỨ BA
Những điều nên răn trẻ con

14. - Cha mẹ cùng người ta cãi bừa dẫu gì mà trẻ con thì miễn vào nói giúp, thì tức thì ngăn nó đi...

15. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

16. - Dẫu trên là nói răn trẻ đã khá lớn, còn dẫu trẻ con mà cũng đi ăn tiệc có người mẹ thì không thể gầy hết đều này đều nọ được...

17. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

18. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

CÔNG-LY Ở ĐẦU?

(Tiếp theo)
Sau cùng có một người làm chứng trong vụ này trước vấn đề tội cho Mooney...

19. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

20. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

21. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

22. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

23. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

(Còn nữa)
H. T. T.

VIỆC THỀ GIỚI

A-DÔNG TRUNG HOA
Phùng Tường đánh nhau Chiến tranh ở Hà-Nam.

24. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

25. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

26. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

27. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

28. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

(Còn nữa)
H. T. T.

không giữ nổi thì lui về giữ lấy Giang Tây cùng quân Trưng-Vương hợp lực...

29. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

30. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

31. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

32. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

33. - Trẻ con sắp đi ăn tiệc nhà người ta, thì cha mẹ phải giảng trước cho con kỹ lưỡng, đừng để đến khi đương bữa tiệc mà lo thối xấu ra...

(Còn nữa)
H. T. T.

CÁO-BẠCH

HAI SOCIETE FONCIERE DU TONKIN ET DE L'ANNAM (địa địa gia ốc hội), là một Hội lập theo thể - cách Hội nặc-danh...

Chú ý! Chú ý!

AI là chủ tiệm bán thuốc bắc CHÍN và SÔNG, nên tìm đến tiệm QUẢN-THẮNG ở đường CANTONNAIS N 78-89 FAIFO là một nhà buôn bán thuốc bắc, tạp hóa, cực rẻ...

PHANRANG Mời có

Nguyễn lương không tôi từ thuở nay thì ăn như cái chợ Marm, chợ Ấp hẹp hòi và giờ bữa Nay lương chúng tôi đã đưa đơn tòa sư xin giới chợ Ấp về địa phận...

Hỡi các cụ già, bà cả, thường hay đau xương rức gân mau dưng :
MÀO-KÊ-TU'U
Rượu chữa lễ, phong-thấp rất linh hiệu
Bệnh phong-thấp là tại dầm sương gió, ở chỗ ẩm thấp...

Ai muốn da mặt tươi tắn
Mau dưng
TÂY-THI-LỘ
Là thứ nước hoa trừ trùng cả không dẫu bằng
Thứ nước này mới thơm tho phí thường dùng để trừ những trùng ở da...

ĐẠI-QUANG-DƯỢC-PHÒNG
Tiệm -chánh: n° 46 B' Tổng-độc-Phương CHOLON Téléphone 19
Chỉ điểm: 47 phố hàng Đường HANOI GIẤY NÓI 805
108 phố Khách HAIPHONG = 118

